

ZORG·WEK·KEN·DE ZORG·WOOR·DEN BOEK

Het taalgebruik, dat is wel het eerste wat opvalt als je de zorg bestudeert. De sector gebruikt vreemde woorden - en gewone woorden op ongewone manier.

Toegegeven... soms is dat goed. Er is ontwikkeling in de manier van denken over ziekte en gezondheid. En dan kan het gebeuren dat deskundigen begrippen anders hanteren dan gewone mensen.

Terecht. Die betekenisverschuivingen behandelen we dan ook serieus in ons 'Zorgwekkende Zorgwoordenboek'.

Maar er zijn ook gevallen dat je denkt: nu maken ze het wel heel bont! Ook die hebben we voor u verhelderd - en zo nodig doorgeprikt.

Welke woorden gebruiken...

des·kun·di·gen

Wat betekenen de woorden?

taal·ge·bruik

WAT BETEKEN GEZONDHEID?

Zorg
in-koop

Afspraken over welke zorg u waarschijnlijk nodig heeft tussen de overheid en de zorgsector.

Volgens de Dikke van Dale betekent gezond(heid);

GE-ZOND

(bijvoeglijk naamwoord, bijwoord)

lichamelijk in orde, niet ziek -

GE-ZOND-HEID

(de; v)

het gezond - zijn -

Er is een verschuiving gaande van wat mensen onder gezondheid (en dus ook de zorgvraag) verstaan. De gezondheidsdefinitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 1948 voldoet anno 2016 niet meer. De WHO definieert gezondheid als een toestand van volledig fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden en niet van louter het ontbreken van ziekten. Dit zou betekenen dat vrijwel niemand gezond is. Met oog op onder andere de vergrijzing en verbetering van de gezondheidszorg waardoor meer levensbedreigende ziekten chronisch worden, is deze definitie te idealistisch en dus onrealistisch¹.

De Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) 2014 schetst drie verschillende inhoudelijke perspectieven op gezondheid²:

1. We kunnen gezondheid zien als de afwezigheid van ziekten. Je leeft gezond als je voldoende beweegt, gezond eet en niet rookt. De levensverwachting is de belangrijkste indicator. Wat betreft preventie en zorg ligt de nadruk op gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering, ziektepreventie en genezing.

Op de belangrijkste indicator van dit perspectief is de ontwikkeling positief: de levensverwachting groeit. De verwachting is dat gemiddeld genomen zowel de totale levensverwachting als de levensverwachting zonder fysieke beperkingen groeit³. De levensverwachting is wel verschillend per gemeente en per wijk. De gezonde levensverwachting is ook sterk afhankelijk van de sociaal economische positie van mensen. Een laagopgeleide vrouw leeft gemiddeld 14 jaar minder lang gezond dan een hoogopgeleide vrouw⁴.

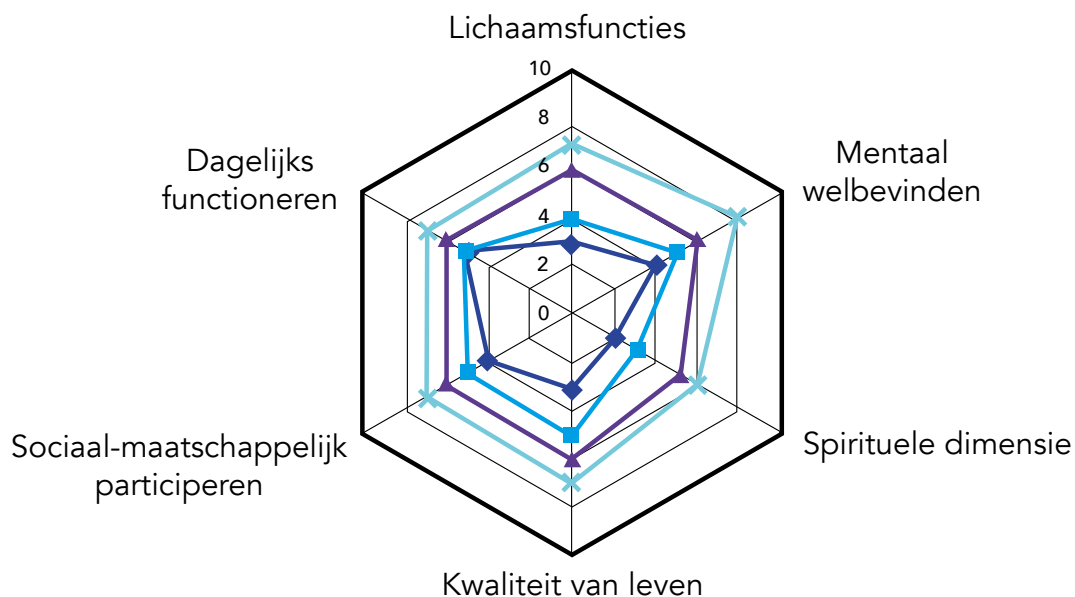
kwets-bare
men-sen

Willen niet zo genoemd worden.

2. We kunnen gezondheid ook zien als het vermogen mee te doen aan de samenleving: als je leert, werkt of zorgt voor anderen. Participatie is de belangrijkste indicator. Wat betreft preventie en zorg wordt expliciet aandacht besteed aan het actief bereiken van de maatschappelijk zwakkeren.
Op de belangrijkste indicator, participatie, scoort Overijssel sterk divers.
3. We kunnen gezondheid ook zien als het vermogen om zelfredzaam te zijn en zelf te bepalen hoe je je leven wilt inrichten. In dit perspectief is ervaren kwaliteit van leven ('well-being') belangrijk. Kwaliteit van zorg wordt gedefinieerd als vraaggerichtheid ('responsiveness'): de mate waarin rekening wordt gehouden met de waarden en voorkeuren van mensen. Gezondheid is iets dat per persoon anders kan worden ingevuld. Over de belangrijkste indicator, geluk, zijn weinig lokale/regionale gegevens bekend.

De definitie van Machteld Huber van gezondheid combineert de laatste twee elementen uit de VTV 2014. Zij ziet gezondheid als het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven⁵. Het nieuwe concept heeft 6 pijlers voor een positieve gezondheid, namelijk lichaamsfuncties, mentale functies- en beleving, de spiritueel/existentiële dimensie, kwaliteit van leven, sociaal maatschappelijke participatie en dagelijks functioneren. Deze nieuwe benaming benadrukt de kracht van mensen en heeft minder focus op de afwezigheid van ziekten⁶.

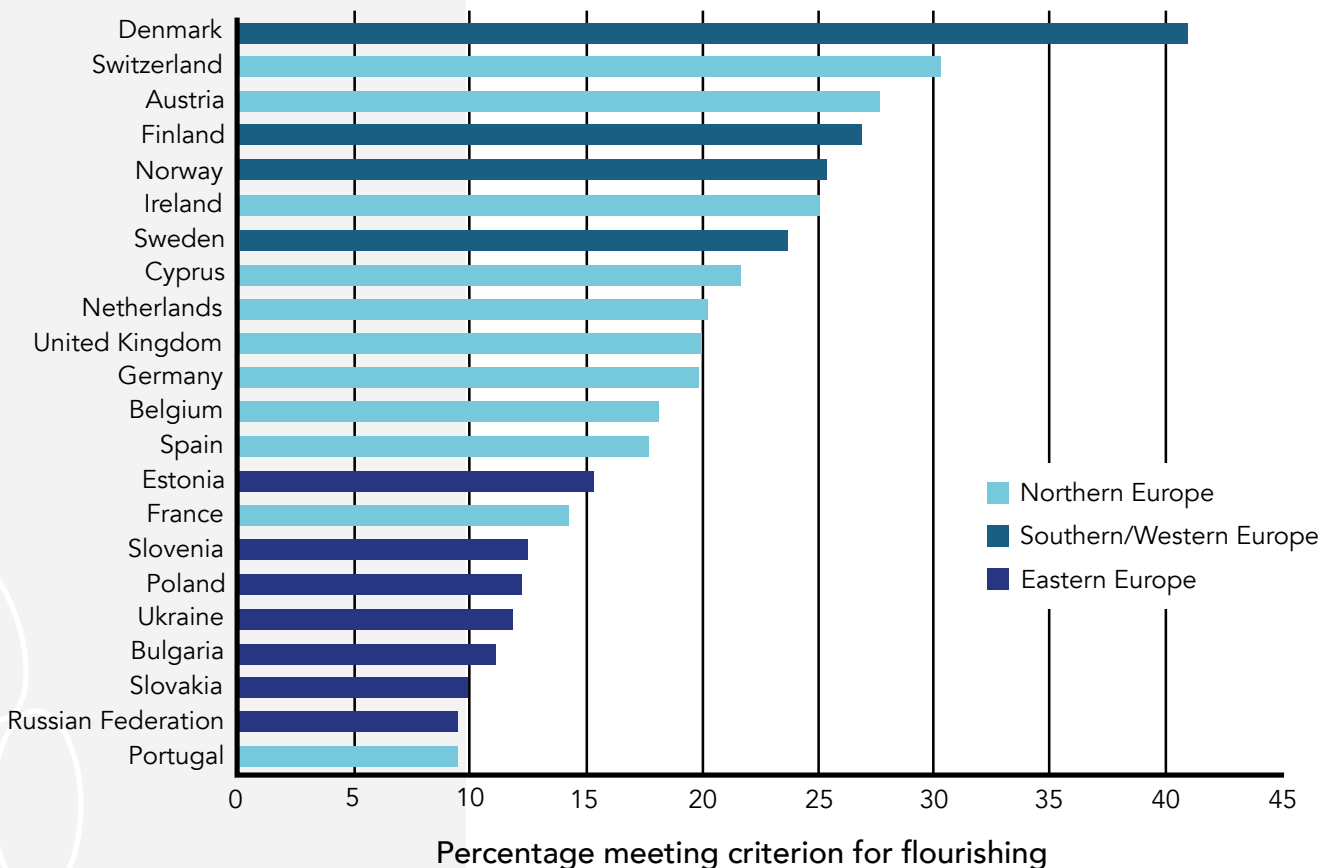
Pijlers voor Positieve Gezondheid

Recent is 'floreren' ('flourishing') een term in opkomst⁷. Het is een aanvulling op de definitie van Huber in die zin dat die soms als te reactief wordt gezien, en omdat het tegengaan van ziekten weinig plek lijkt te krijgen. Een individu floreert als hij of zij haar emotionele, sociale en cognitieve capaciteiten ten volle naar wens kan inzetten. Onderzoekers proberen het begrip op dit moment te operationaliseren. Het heeft veel meer dimensies dan de beantwoording van simpele vragen als 'Hoe tevreden bent u met uw leven?' of 'Hoe gelukkig beschouwt u zichzelf?'. Bij een eerste poging tot de nadere invulling scoort Nederland niet slecht, maar ook niet bijzonder goed.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPBOEG
**Participatie
samenleving**

De regering
zegt dat we het
zelf en samen
willen doen.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPBOEG
Zorg·pa·den

Hoe sturen we
hulpvragers
het bos in?

Nederland lijkt vooral op onze emotionele huishouding goed te scoren, en wat minder als het gaat om onze relaties met de buitenwereld.

Ranking of each feature of flourishing across 3 regions and 22 countries.

	Competence	Emotional stability	Engagement	Meaning	Optimism	Positive emotion	Positive relationships	Resilience
Northern Europe	1	1	1	1	1	1	1	1
Southern/Western Europe	2	2	2	2	2	2	2	2
Eastern Europe	3	3	3	3	3	3	3	3
Denmark	3	1	10	1	5	1	1	1
Switzerland	1	5	11	2	2	2	12	5
Austria	4	14	3	5	4	11	4	14
Finland	12	10	4	15	10	3	8	4
Norway	6	2	7	4	8	4	11	2
Ireland	8	13	13	3	3	7	6	7
Sweden	2	4	16	12	9	5	10	3
Cyprus	13	18	8	6	1	7	7	16
Netherlands	14	6	20	10	14	8	14	8
United Kingdom	15	19	15	14	12	10	3	6
Germany	5	3	18	18	7	15	17	12
Belgium	10	12	5	7	17	9	13	9
Spain	22	15	8	17	13	12	5	11
Estonia	20	8	17	19	11	17	15	17
France	10	17	1	9	21	14	20	10
Slovenia	18	7	21	8	6	13	21	19
Poland	19	21	22	13	19	16	19	13

Regions and countries are presented in order of their overall % of flourishing.

Grosso modo kun je zeggen dat in de 'behandelende sector (cure)' het eerste gezondheidsbegrip van het RIVM (VTV 2014) wordt gehanteerd, en in de 'verzorgende sector (care)' het tweede of derde. Maar er is, over het geheel gesproken, een verschuiving gaande van het eerste naar het tweede en derde gezondheidsbegrip. Dit is in lijn met de definitie van Machteld Huber en gezondheid als floreren. Dit betekent dat gezondheid vanuit een breder perspectief wordt benaderd, en de gezondheidszorg ook meer facetten gaat krijgen dan alleen het genezen van een kwaal. Bij het gebruik van het woord 'gezondheid' in deze toekomstverkenning wordt dit laatste brede perspectief bedoeld.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG

Vangnet
of
trampoline?

Toch liever het
eerste als ik een
brandend huis
uitspring

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG

Iedereen
doet
mee

Waraan?

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG

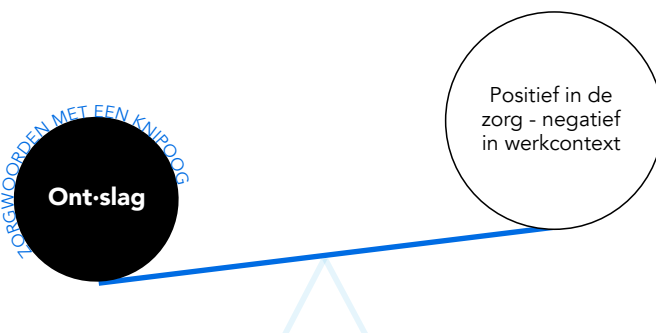
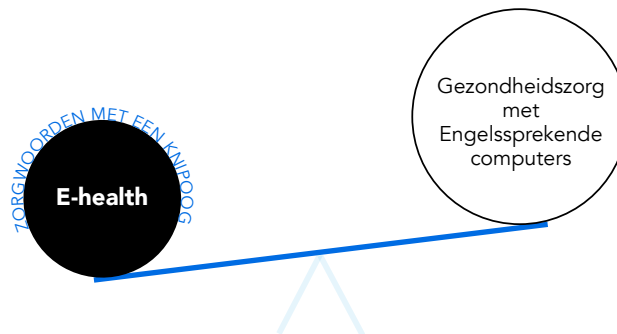
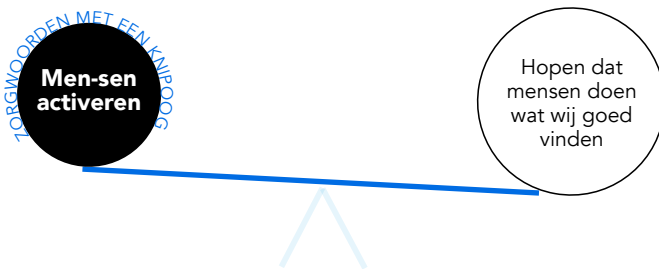
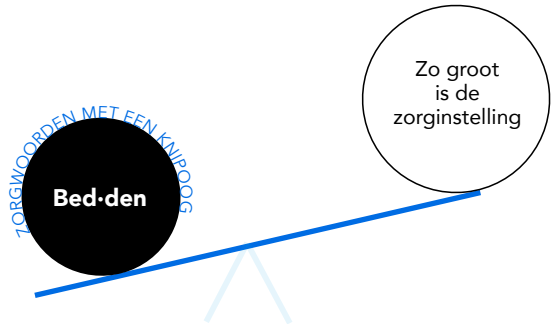
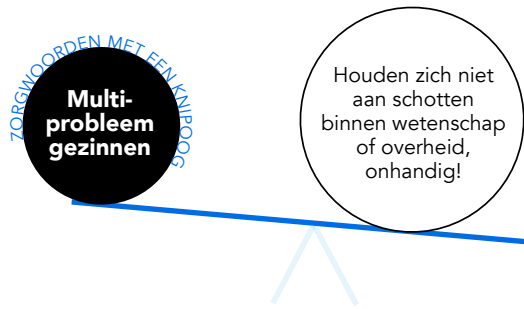
Uitnuttings-
percentage

De zorg die
je wilt hebben

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG

Domotica

Variaties
op de
lichtknop

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOOS
Op een
hoger
niveau
tillen

Is het huidige
niveau helder? En
wat houdt een hoger,
hoogst-, opper-, en
overtreffend niveau
dan in?

WAT BETEKEN GEZONDHEIDSZORG?

Volgens de Dikke van Dale betekent gezondheidszorg;

GE-ZOND-HEIDS-ZORG

(de; v(m)):

zorg voor de gezondheid -

ZORG

(de; v(m); meervoud: zorgen)

1 zorgvuldigheid, aandacht; zorgzaamheid: zorg dragen voor -

2 liefderijke bezorgdheid; bewaking, verzorging; bemoeienis: de zorg voor
de gezondheid; gezondheidszorg, verzorgingszorg, zwakzinnigenzorg -

Het Nationaal Kompas van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu definieert de gezondheidszorg als het geheel van zorgverleners (en ondersteunend personeel), instellingen, middelen en activiteiten dat direct gericht is op instandhouding en verbetering van de gezondheidstoestand en/of zelfredzaamheid en op het reduceren, opheffen, compenseren en voorkomen van tekorten daarin⁸. De meeste zorg wordt door een zorgverlener direct aan de individuele patiënt/cliënt geleverd, echter horen hier ook ondersteunende activiteiten bij zoals bijvoorbeeld laboratoriumpersoneel. De definitie van het gezondheidszorgstelsel is breder. Hierbij horen aspecten als zorgverzekering en toezicht door de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

Het Nationaal Kompas voor de volksgezondheid maakt vier indelingen in de gezondheidszorg;

1. Zorg naar behoefte: zorg rond geboorte, gezond blijven, beter worden, leven met een ziekte of een handicap en zorg aan het eind van het leven.
2. Zorg naar plaats van behandeling: intramuraal (behandeling en zorg binnen instelling), extramuraal (behandeling en zorg thuis), semimuraal (specialistische kennis van instellingen samen wordt bij zorgvrager thuis toegepast) en transmuraal (behandelingen in instelling, daarna zorg thuis).

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOOS
Van transitie
naar
transformatie

Eerst
veranderen,
dan nadenken
hoe.

3. zorg naar behandelingsniveau: nulde, eerste, en tweedelijnszorg.
De nulde lijn omvat ongevraagde veelal preventieve basiszorg, zoals het consultatiebureau en de GGD. In de eerste lijn wordt om zorg gevraagd door de zorggebruiker zelf, het gaat hier met name om algemene gezondheidszorg zoals de huisarts en fysiotherapeut. Ook het sociale wijkteam valt onder de eerstelijnszorg. De tweede lijn omvat specialistische zorg zoals een psychiater of specialist in een ziekenhuis waarbij altijd een verwijzing nodig is. Ook wordt er af en toe gesproken over een 1,5- en derdelijnszorg. In de derde lijn bieden academische centra topklinische zorg. En in de 1,5-lijnszorg wordt de eerstelijnszorg gecombineerd met specifieke kennis en technologie van de tweedelijnszorg. Hier gaat het vaak om een samenwerking tussen een huisarts en een specialist in een ziekenhuis waarbij het eigen risico van de zorgverzekering niet wordt aangesproken.
4. zorg naar doelgroep: gericht op hele bevolking, bepaalde leeftijdsgroepen en geslacht, bevolkingsgroepen met specifieke risico's, mensen met beperking of ziekten.

De oudste indeling van zorggebieden is die naar preventie, cure en care. Onder cure valt grofweg de zorg voor behandeling van ziekten. Bij care gaat het om verpleging en verzorging. Hierbij is vrijwel altijd een indicatie nodig. Er is echter een grijs gebied tussen cure en care: bijvoorbeeld mensen die medisch behandeld worden in een ziekenhuis worden tegelijkertijd ook verzorgd. Als derde poot bestaat er preventie. Preventie wordt onderverdeeld in primaire preventie (voorkomen van ziekten), secundaire preventie (vroegtijdige opsporing en behandeling van ziekte of handicap) en tertiaire preventie (voorkomen van erger). Preventieve maatregelen worden van oudsher ingedeeld naar: ziektepreventie, gezondheidsbevordering en gezondheidsbescherming. Waar preventie veelal maatregelen omvat die gericht zijn op het voorkomen van ziekten (zoals vaccinatie), richt gezondheidsbevordering zich op het bevorderen en in stand houden van een gezonde leefstijl en een gezond sociale en fysieke leefstijl (zoals een gezonde schoolkantine)⁹. Gezondheidsbescherming gaat om het beschermen tegen gezondheidsbedreigende factoren (zoals veilig drinkwater). Preventie is essentieel voor het behapbaar houden van de gezondheidszorg, echter wordt hier nog steeds het minste geld voor uitgetrokken¹⁰.

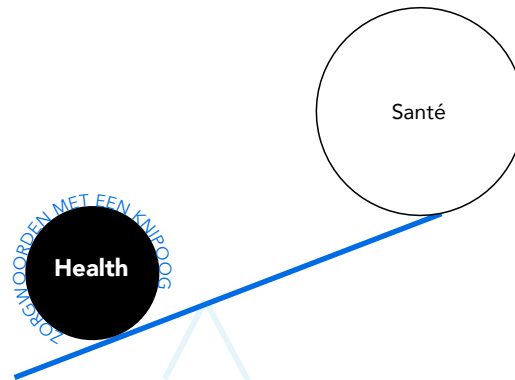
Bij het gebruik van het woord '(gezondheids)zorg' in deze toekomstverkenning wordt het gehele veld van cure, care en preventie (zorgverleners, zorgverlenende instanties en ondersteunende diensten) bedoeld.

ZORGWOORDEN MET EEN KINDROEG
Co-creatie

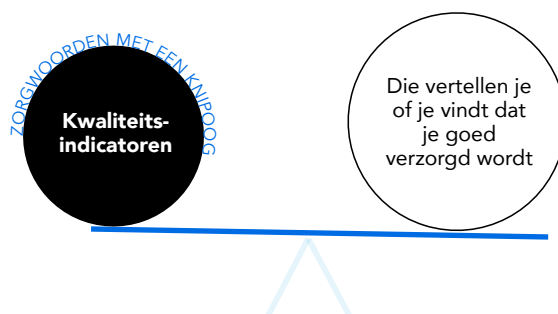
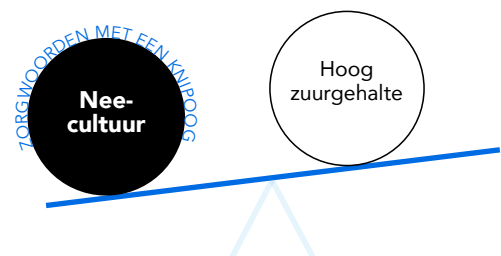
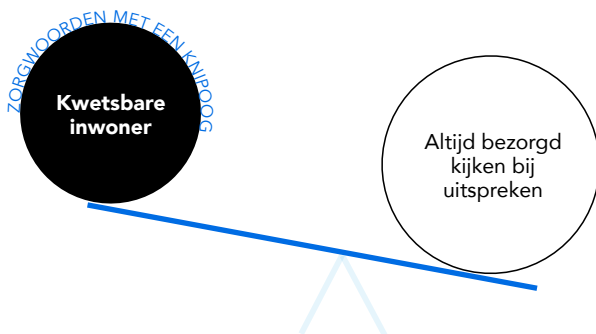
Vinden we
hetzelfde wiel
samen nou nog
een keer uit?

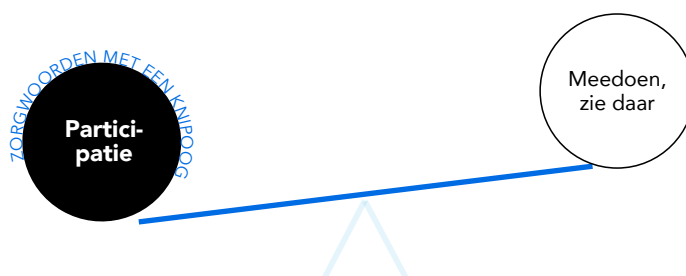
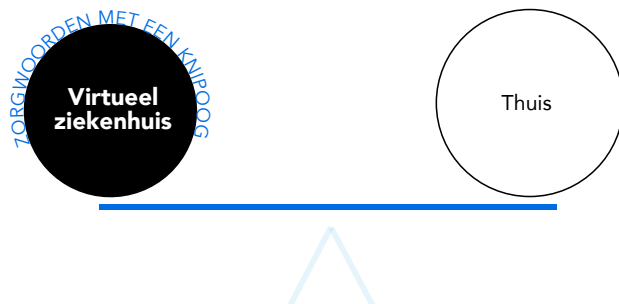
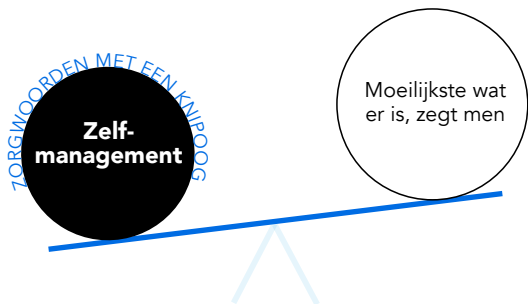
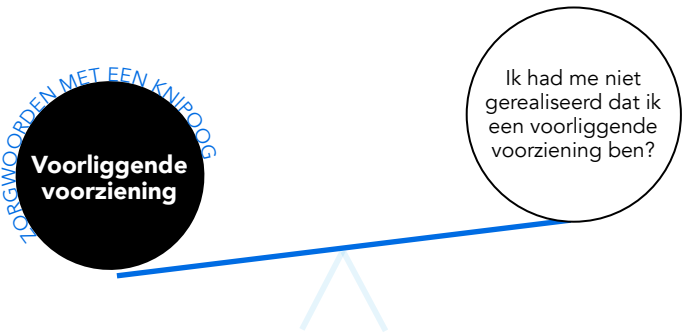
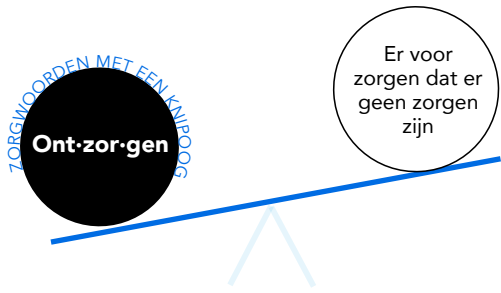
ZORGWOORDEN MET EEN KINDROEG
Faciliteren

Als we niet
weten wat
we kunnen of
moeten doen,
doen we dit.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG

WAT BETEKEN MANTELZORG?

Volgens de Dikke van Dale betekent mantelzorg;

MAN·TEL·ZORG

(de; v(m)):

zorg gegeven door gezinsleden, buren of vrienden

Het Sociaal Cultureel Planbureau definieert mantelzorg als volgt: mantelzorg is alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving in Nederland¹¹. Mantelzorg en vrijwilligerszorg zijn termen die vaak onterecht door elkaar gehaald worden. Er bestaat een handig ezelsbruggetje: mantelzorg overkomt je, en je kiest voor vrijwilligerswerk. Mantelzorgers hebben vrijwel altijd een emotionele band met degene die zorg nodig heeft, een vrijwilliger heeft dat bij de start vaak niet. Ook kan een vrijwilliger kiezen om te stoppen, voor een mantelzorgers is dit vaak lastiger en soms onmogelijk.

WAT BETEKEN RESPIJTZORG?

Tsjah, bent u er al eens echt lang genoeg geweest?

Volgens de Dikke van Dale betekent respijtzorg;

RES·PIJT

(het; o)

kort uitstel

Respijtzorg biedt mantelzorgers de mogelijkheid hun zorgtaken tijdelijk aan een ander over te dragen. Dit is met name om de mantelzorgers even op adem te laten komen, en te voorkomen dat zij overbelast raken. Er zijn veel verschillende vormen van respijtzorg: buitenshuis zoals een dagopvang, extra hulp in huis, incidenteel of structureel of tijdens een vakantie. Respijtzorg is soms gratis (als het vrijwilligerswerk is). Als er wel kosten aan verbonden zijn dan kan de mantelzorger dat via verschillende kanalen vergoed krijgen: WMO, WLZ, sommige zorgverzekeraars, PGB, of vanuit de Jeugdwet.

WAT IS ZELFREGIE, EIGEN KRACHT, ZELFREDZAAMHEID EN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Wat je ook leest over de veranderingen in het sociaal domein, de woorden zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid komen er in voor. De begrippen worden te pas en te onpas gebruikt, en worden vaak verward met een ander.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOEG
Aansluiten
bij de
behoefte
van de
burger

We bedenken
wat de gemiddelde
burger wil.

WAT BETEKEN ZELFREGIE?

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOEG
In·clu·sie
of
ex·clu·sie

Iedereen
accepteren
of niet.

Volgens de Dikke van Dale betekent regie;

RE·GIE

(de; v; meervoud: regies):

coördinatie, sturing, leiding

Regie betekent dus letterlijk coördineren, sturen en leiding geven. Zelfregie betekent dat een persoon dit zelf doet: zelf bepalen wat er gebeurt. In de context van de gezondheidszorg gaat dit om zorg op maat: welke zorg wil ik en hoe wil ik die zorg krijgen¹².

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOEG
So·ci·aal
do·mijn

Zooitje dat
overblijft als je
de economie
en ruimtelijke
ordening
gehad hebt.

WAT BETEKEN EIGEN KRACHT?

Volgens de Dikke van Dale betekent kracht;

KRACHT

kracht (meervoud: krachten) (de; v(m))

sterkte, vermogen

Eigen kracht refereert naar het vermogen om zelf iets te kunnen. Eigen kracht is niet 'het zelf oplossen', maar gemotiveerd zijn om iets te doen of ergens voor te gaan. Als mensen hun eigen kracht verliezen zullen zij ondersteuning nodig hebben om de kracht weer terug te vinden¹³.

WAT BETEKEN ZELFREDZAAMHEID?

Volgens de Dikke van Dale betekent redden;

RED-DEN

(redde, heeft gered)

- 1 uit het gevaar, de moeilijkheden helpen: iem. het leven redden
- 2 klaar krijgen: hij zal het wel

In de WMO wordt zelfredzaamheid als volgt gedefinieerd: "het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken".

Als alternatief voor het begrip zelfredzaamheid wordt ook wel 'samenredzaamheid' gebruikt. In feite betekent het dat als je minder zelfredzaam bent, je met de sociale omgeving of hulpverleners toch zonder hulp van de overheid kan blijven staan / je kan redden¹⁴.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG
So-ci-ale
co-he-sie

Een lekkere buurt-
barbecue. Niet te
verwarren met:
gezondheidszorg
(zie daar).

Verzuchten
waarom andere
sectoren ons
niet helpen.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPOOG
Ont-schot·ten

WAT BETEKEN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID?

Volgens de Dikke van Dale betekent verantwoordelijkheid;

VER·ANT·WOOR·DE·LIJ·K·HEID

(de; v; meervoud: verantwoordelijkheden)

1 de plicht verantwoording af te leggen

2 grote zorg en toewijding die voor iets vereist zijn

Nederland kent een traditie dat de gezondheidszorg iets van de overheid is, en dat als er wat is we snel daar aankloppen. Eigen verantwoordelijkheid in het sociaal domein gaat over de vraag wat we zelf (of samen met onze sociale omgeving) kunnen doen om gezond te blijven of om oplossingen te bedenken als de gezondheid minder goed is. Eigen verantwoordelijkheid is ook vastgelegd in de wet, zoals in de WMO. In die wet heeft de gemeente, maar ook de burger een verantwoordelijkheid¹⁵.

Kan iedereen
zijn die ook
maar iets
verandert.

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPBOOG
Tran·sitie
ma·na·ger

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPBOOG
Hands-on
men·tali·teit

Daar wordt
je toch voor
betaald?

NOTEN

- 1 <http://www.zonmw.nl/nl/over-zonmw/begrip-gezondheid/nieuwe-definitie-nodig/>
- 2 <http://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/>
- 3 C. van Duin, L. Stoeldraijer: Projecties van de Gezonde Levensverwachting tot 2030, CBS, Den Haag, 2014. <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/9D3FDBF6-B162-4EA7-AAD6-121F8704B525/0/20140206b15artpdf.pdf>
- 4 J. Rademakers: De Nederlandse patient en zorggebruiker in beeld, Nivel, Utrecht, 2014, blz. 9. <http://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Rapport-nederlandse-patient-in-beeld.pdf>.
- 5 <http://www.zonmw.nl/nl/over-zonmw/begrip-gezondheid/>
- 6 http://www.zonmw.nl/fileadmin/documenten/Begip_Gezondheid/Factsheet_Positieve_gezondheid.pdf
- 7 Gebaseerd op F.A. Huppert e.a.: Flourishing Across Europe: Application of a New Conceptual Framework for Defining Well-Being, 2013, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3545194/>. Zie ook J.A. Walburg: Positieve gezondheid, naar een bloeiende samenleving, Houten, 2015.
- 8 <http://www.nationaalkompas.nl/zorg/wat-is-gezondheidszorg/>
- 9 <http://www.nationaalkompas.nl/preventie/wat-is-preventie/>
- 10 <http://assortiment.bsl.nl/files/57a4cef8-92ab-4645-9e47-beaa5ed14ac2/zorgbedrijvenph.pdf>
- 11 M. de Klerk e.a.: Informele hulp: wie doet er wat?, SCP, Den Haag, 2015, http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2015/Informele_hulp_wie_doet_er_wat
- 12 C. Brink e.a.: Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. De begrippen ontward, Movisie, 2013, https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Kennisdossier%205%20Zelfregie%20eigen%20kracht%20zelfredzaamheid%20en%20eigen%20verantwoordelijkheid%205BMOV-1421737-0.1%5D.pdf
- 13 Idem
- 14 Idem
- 15 Idem

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOEG
Wijk-team

Groep professionals van wisselende samenstelling en omvang, met qua omvang sterk verschillende werkgebieden. Zie: nieuwe bureaucratie?

ZORGWOORDEN MET EEN KNIPDOEG
Maat-werk

Individueel, gemiddelden tellen niet.